

Niina Kallio-Nordlund

Vapaa todistusteoria totuuden näkökulmasta

Totuus oikeudenkäynnissä kulminoituu prosessilajien ja arkielämän välisiin ongelmiin siitä, miten totuus määritellään ja miten se arvotetaan. Vapaan todistusteorian näkökulmasta aineellista totuutta pidetään oikeudenkäynnissä tavoiteltavana ihanteena, mutta käytännössä prosessuaalinen tai normatiivinen totuus on riittävä totuuden taso. Vapaa todistusteoria ilmenee kahtena todistusoikeuden keskeisenä oikeusperiaatteena: Vapaana todisteluna ja vapaana todistusharkintana. Oikeudenkäymiskaaren 17 luvun 1 §:ssä mukaan asianosaisella on oikeus esittää haluamansa näyttö asian tutkivalle tuomioistuimelle sekä lausua jokaisesta tuomioistuimessa esitetystä todisteesta, jollei laissa toisin säädetä. Tuomioistuimen on esitettävät todisteita ja muita asian käsittelyssä esiin tulleita seikkoja harkittuaan päätettävä, mitä asiassa on näytetty tai jäänyt näyttämättä. Tuomioistuimen on perusteellisesti ja tasapuolisesti arvioitava todisteiden ja muiden seikkojen näyttöarvo vapaalla todistusharkinnalla, jollei laissa toisin säädetä. Totuuden selvittäminen oikeudenkäynnissä tapahtuu todistelun ja todistusharkinnan kautta. Aineellisen totuuden ihanteesta poiketaan oikeuskäytännössä menettelyllisten rajoitteiden vuoksi, jolloin saavutettavissa olevaa totuutta kutsutaan prosessuaaliseksi totuudeksi. Totuustavoite ja totuuskäsitys ovat muuttuneet merkittävästi varhaismodernin oikeuden ajasta, eikä nykyisen oikeudenkäytön käsitys totuudesta ole täysin yksiselitteinen. Tutkimuksessani totuuden käsitteen tarkastelu tehdään todistusoikeuden näkökulmasta ja sen vaikutuksista vapaaseen todistusteoriaan pyrkien löytämään totuuden käsitteelle merkitystä ja sisältöä oikeudellisen näkökulman lisäksi kognitiivisesta ja psykologisesta tutkimuksesta.